

บทที่ 4

สภาพและลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในปัจจุบัน

การวิจัยครั้งนี้มีการศึกษาลักษณะและสภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดของนักเรียนในปัจจุบัน โดยใช้การศึกษาเชิงสำรวจและการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีพหุกรณีศึกษา โดยผู้วิจัยขอนำเสนอผลจากการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลจากการศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจลักษณะและสภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิด

ส่วนที่ 2 ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีพหุกรณีศึกษาเพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และสภาพการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน

ส่วนที่ 1 ผลจากการศึกษาเชิงสำรวจ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะและสภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดของนักเรียนในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ลักษณะและสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในปัจจุบัน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตภูมิภาค จำนวน 80 คน โดยข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และภาระงานสอนโดยเฉลี่ย

ตารางที่ 4.1 ค่าความถี่และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวมจำแนกตามข้อมูลภูมิหลัง

ข้อมูลภูมิหลัง		โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม	
		ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ	ความถี่	ร้อยละ
เพศ	ชาย	6	35.29	4	23.53	6	20.00	5	31.25	21	26.25
	หญิง	11	64.71	13	76.47	24	80.00	11	68.75	59	73.75
	รวม	17	100	17	100	30	100	16	100	80	100
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	1	5.88	4	23.53	0	0.00	0	0.00	5	6.25
	31-40 ปี	3	17.65	3	17.65	2	6.67	1	6.25	9	11.25
	41-50 ปี	5	29.41	4	23.53	18	60.00	10	62.50	37	46.25
	51-60 ปี	8	47.06	6	35.29	10	33.33	5	31.25	29	36.25
	รวม	17	100	17	100	30	100	16	100	80	100
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่า ป.ตรี	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00	0	0.00
	ป.ตรี	15	88.24	15	88.24	25	83.33	10	62.50	65	81.25
	ป.โท	2	11.76	2	11.76	5	16.67	6	37.50	15	18.75
	รวม	17	100	17	100	30	100	16	100	80	100

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสบการณ์การทำงานและภาระงานสอนของกลุ่มตัวอย่างครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

ข้อมูลพื้นฐาน	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม	
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
ประสบการณ์การทำงาน (ปี)	30.12	4.00	28.47	3.56	27.66	6.41	25.81	5.76	27.98	5.43
ภาระงานสอน (คาบ/สัปดาห์)	25.24	7.22	19.47	5.14	22.22	2.86	20.19	3.51	21.88	5.01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.1 และตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างครูในการสำรวจครั้งนี้เป็นครูหญิงมากกว่าครูชายประมาณ 3 เท่า ครูส่วนมากมีอายุอยู่ในช่วง 41 – 50 ปี ส่วนมากเป็นครูที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยเฉลี่ยครูมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 28 ปี และมีภาระงานสอนโดยเฉลี่ย 22 คาบต่อสัปดาห์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลักษณะและสภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดของนักเรียน

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านความคาดหวังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนของครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
ความต้องการให้นักเรียนคิดเป็นทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น	3.41	0.51	3.59	0.51	3.59	0.50	3.38	0.62	3.41	0.51	สูงที่สุด
ความต้องการให้นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ และรวบรวมข้อมูลได้ด้วยตนเอง	3.24	0.56	3.24	0.66	3.41	0.61	3.06	0.68	3.24	0.56	สูงที่สุด
ความต้องการให้นักเรียนค้นพบความถนัดและวิธีการเรียนรู้ของตนเอง	3.12	0.49	3.35	0.49	3.38	0.61	3.31	0.70	3.12	0.49	สูง
ความต้องการให้นักเรียนสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง	3.06	0.56	3.41	0.51	3.38	0.55	3.38	0.72	3.06	0.56	สูง
ความต้องการให้นักเรียนสามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเองและผู้อื่นได้	2.88	0.60	3.24	0.75	3.13	0.61	3.00	0.73	2.88	0.60	สูง
รวม	3.14	0.37	3.36	0.49	3.38	0.44	3.23	0.55	3.14	0.37	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.3 พบว่า ในภาพรวมครูมีการปฏิบัติในด้านความคาดหวังในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านความคาดหวังให้เกิดขึ้นกับนักเรียนของครูในระดับสูงที่สุดมี 2 รายการ คือ 1) ความต้องการให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น และ 2) ความต้องการให้นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ และรวบรวมข้อมูลได้ด้วยตนเอง และการปฏิบัติของครูในระดับสูงมี 3 รายการ คือ 1) ความต้องการให้นักเรียนค้นพบความถนัด และวิธีการเรียนรู้ของตนเอง 2) ความต้องการให้นักเรียนสร้างความรู้และความเข้าใจด้วยตนเอง และ 3) ความต้องการให้นักเรียนสามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และผู้อื่นได้

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศการเรียนรู้ของครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
การแสดงความยินดีกับนักเรียน	3.76	0.44	3.76	0.44	3.56	0.56	3.44	0.51	3.59	0.53	สูงที่สุด
การจัดห้องเรียนให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน	3.29	0.47	3.47	0.51	3.38	0.61	3.06	0.57	3.27	0.55	สูงที่สุด
การให้อิสระแก่นักเรียนในการใช้ความสามารถทางการคิดและการแสดงออก	3.06	0.24	3.41	0.51	3.34	0.60	3.25	0.77	3.26	0.58	สูงที่สุด

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับ การปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
การรับฟังความคิดเห็นและการตัดสินใจของนักเรียน	3.12	0.49	3.53	0.51	3.09	0.59	3.19	0.40	3.19	0.57	สูง
การจัดห้องเรียนให้มีมุมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	3.06	0.56	3.41	0.51	3.00	0.57	2.69	0.60	3.04	0.63	สูง
การให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนปกติ	2.82	0.73	3.24	0.56	2.91	0.59	2.75	0.68	2.97	0.66	สูง
รวม	3.19	0.23	3.47	0.37	3.21	0.36	3.06	0.43	3.22	0.39	สูงที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.4 พบว่า ในภาพรวมครูมีการปฏิบัติในด้านการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศการเรียนรู้ในระดับสูงที่สุด เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการจัดชั้นเรียนและบรรยากาศการเรียนรู้ของครูในระดับสูงที่สุดมี 3 รายการ คือ 1) การแสดงความเป็นมิตรกับนักเรียน 2) การจัดห้องเรียนให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน และ 3) การให้อิสระแก่นักเรียนในการใช้ความสามารถทางการคิดและการแสดงออก และการปฏิบัติของครูในระดับสูงมี 3 รายการ คือ 1) การรับฟังความคิดเห็นและการตัดสินใจของนักเรียน 2) การจัดห้องเรียนให้มีมุมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และ 3) การให้นักเรียนศึกษาหาความรู้ นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียนปกติ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการจัดทำและการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับ การปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
การใช้สื่อที่เป็นของจริงและนักเรียนสามารถสัมผัสได้	2.88	0.70	2.88	0.70	2.75	0.62	2.75	0.86	2.82	0.66	สูง
การใช้สื่อการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้	2.88	0.60	2.94	0.56	2.69	0.69	2.56	0.81	2.81	0.69	สูง
การให้ผู้เรียนเลือกใช้สื่อด้วยตนเอง	2.59	0.94	2.76	0.75	2.59	0.61	2.56	0.89	2.69	0.76	สูง
การมีสื่อที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน	2.71	0.77	2.82	0.73	2.44	0.67	2.38	0.72	2.59	0.73	สูง
รวม	2.76	0.63	2.85	0.55	2.62	0.44	2.56	0.73	2.73	0.55	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.5 พบว่า ในภาพรวมครูมีการปฏิบัติในด้านการจัดทำสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอนในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการจัดทำสื่อและการใช้สื่อการเรียนการสอนของครูในระดับสูงมี 4 รายการ คือ 1) การใช้สื่อที่

เป็นของจริงและนักเรียนสามารถสัมผัสได้ 2) การใช้สื่อการสอนที่หลากหลายและเหมาะสมกับ
สาระการเรียนรู้ 3) การให้ผู้เรียนเลือกใช้สื่อด้วยตนเอง และ 4) การมีสื่อที่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ของครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับ การปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
การทบทวนความรู้เดิมของนักเรียน ในการนำเข้าสู่บทเรียน	3.12	0.49	3.47	0.62	3.25	0.57	3.44	0.63	3.32	0.57	สูงที่สุด
การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้	3.00	0.50	3.18	0.73	3.16	0.51	2.94	0.77	3.09	0.60	สูง
การใช้คำถาม การสนทนา เพลง นิทาน หรือสื่อต่างๆ ในการนำเข้าสู่บทเรียน	2.88	0.49	3.35	0.49	3.13	0.61	3.00	0.52	3.08	0.56	สูง
การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้นักเรียนทราบก่อนเข้าสู่บทเรียน	2.71	0.59	3.18	0.73	3.16	0.63	2.88	0.72	3.04	0.65	สูง
การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้พัฒนาความสามารถ ทางการคิด	2.82	0.64	2.94	0.66	3.03	0.65	2.81	0.91	2.99	0.69	สูง
การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝน การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	3.00	0.71	3.00	0.61	2.94	0.56	2.75	0.58	2.97	0.62	สูง
การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์ การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ ด้วยตนเอง	2.71	0.59	3.00	0.61	2.88	0.49	2.50	0.97	2.82	0.65	สูง
รวม	2.89	0.42	3.16	0.48	3.08	0.39	2.90	0.58	3.05	0.44	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.6 พบว่า ในภาพรวมครูมีการปฏิบัติในด้านการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการจัดกิจกรรม
การเรียนรู้ของครูในระดับสูงที่สุดมี 1 รายการ คือ การทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนในการนำเข้าสู่
บทเรียน และการปฏิบัติของครูในระดับสูงมี 6 รายการ คือ 1) การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์
การเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ 2) การใช้คำถาม การสนทนา เพลง นิทาน หรือสื่อ
ต่าง ๆ ในการนำเข้าสู่บทเรียน 3) การแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบก่อนเข้าสู่บทเรียน
4) การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และได้พัฒนา
ความสามารถทางการคิด 5) การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำ

ความรู้ไปประยุกต์ใช้ และ 6) การจัดกิจกรรมหรือสถานการณ์การเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเอง

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
การเป็นผู้เสริมแรงให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่ท่านต้องการ	2.94	0.56	3.53	0.51	3.28	0.63	3.06	0.68	3.20	0.63	สูงที่สุด
การเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ	3.18	0.64	3.47	0.62	3.03	0.74	2.88	0.81	3.15	0.73	สูง
การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนขณะทำกิจกรรม เพื่อนำมาอภิปรายหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น	3.06	0.56	3.41	0.51	3.13	0.71	2.81	0.75	3.09	0.67	สูง
การกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่	2.94	0.66	3.41	0.51	3.06	0.67	2.81	0.75	3.06	0.68	สูง
การติดตามการค้นคว้าและช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนจนพบคำตอบ	3.00	0.71	3.24	0.56	3.06	0.67	2.81	0.54	3.06	0.63	สูง
รวม	3.02	0.47	3.42	0.39	3.12	0.54	2.88	0.58	3.12	0.52	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.7 พบว่า ในภาพรวมครูมีการปฏิบัติในด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในระดับสูงที่สุดมี 1 รายการ คือ การเป็นผู้เสริมแรงให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่ท่านต้องการ และการปฏิบัติของครูในระดับสูงมี 4 รายการ คือ 1) การเป็นผู้ชี้แนะแนวทางในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ 2) การสังเกตพฤติกรรมผู้เรียนผู้เรียนขณะทำกิจกรรม เพื่อนำมาอภิปรายหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น 3) การกระตุ้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ และ 4) การติดตามการค้นคว้าและช่วยแก้ปัญหาให้กับผู้เรียนจนพบคำตอบ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
การทำแฟ้มสะสมงานนักเรียน	3.00	0.61	2.94	0.56	3.38	0.55	3.00	0.89	3.17	0.66	สูง
การตรวจผลงานนักเรียนแล้วให้ข้อมูลย้อนกลับต่อนักเรียนในทันทีเพื่อให้ นักเรียนนำไปปรับปรุงพัฒนาขั้นต่อไป	3.06	0.56	3.24	0.56	3.22	0.71	2.94	0.68	3.11	0.63	สูง

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับ การปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
การใช้เครื่องมือวัดผลและวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย	3.00	0.61	3.18	0.64	2.84	0.51	2.81	0.83	2.97	0.62	สูง
การประเมินนักเรียนทั้งก่อนเรียนระหว่างเรียน และหลังเรียน	2.88	0.60	3.12	0.78	2.88	0.66	2.69	0.87	2.91	0.71	สูง
รวม	2.99	0.47	3.12	0.43	3.08	0.46	2.86	0.65	3.04	0.49	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.8 พบว่า ในภาพรวมครูมีการปฏิบัติในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของครูในระดับสูงมี 4 รายการ คือ 1) การทำแฟ้มสะสมงานนักเรียน 2) การตรวจผลงานนักเรียนแล้วให้ข้อมูลย้อนกลับต่อนักเรียนในทันทีเพื่อให้นักเรียนนำไปปรับปรุงพัฒนางานชิ้นต่อไป 3) การใช้เครื่องมือวัดผลและวิธีการประเมินผลที่หลากหลาย และ 4) การประเมินนักเรียนทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการทำบันทึกหลังสอนของครูในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับ การปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
การนำสิ่งที่ได้บันทึกไว้ในบันทึกหลังสอนมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน	3.12	0.33	3.35	0.70	3.06	0.62	2.44	0.89	3.04	0.69	สูง
การนำสิ่งที่พบว่าเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนมาเขียนลงในบันทึกหลังสอน	3.06	0.43	3.18	0.73	3.13	0.66	2.25	0.93	2.99	0.75	สูง
การเขียนบันทึกหลังสอนทุกครั้งเมื่อสอนเสร็จแต่ละคาบ	2.88	0.49	3.00	0.71	3.03	0.65	2.19	0.75	2.90	0.73	สูง
การรวบรวมบันทึกหลังสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มาพัฒนาเป็นวิจัยในชั้นเรียนของตนเอง	2.82	0.53	2.94	0.75	2.91	0.59	2.25	0.86	2.75	0.71	สูง
รวม	2.97	0.35	3.12	0.63	3.03	0.53	2.28	0.80	2.92	0.63	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.9 พบว่า ในภาพรวมครูมีการปฏิบัติในด้านการทำบันทึกหลังสอนในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการทำบันทึกหลังสอนของครูในระดับสูงมี 4 รายการ คือ 1) การนำสิ่งที่ได้บันทึกไว้ในบทเรียนหลังสอนมาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน 2) การนำสิ่งที่พบว่าเป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนมาเขียนลงในบันทึก

หลังสอน 3) การเขียนบันทึกหลังสอนทุกครั้งเมื่อสอนเสร็จแต่ละคาบ และ 4) การรวบรวมบันทึกหลังสอนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มาพัฒนาเป็นงานวิจัยในชั้นเรียนของตนเอง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ลักษณะและสภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
นักเรียนให้ความร่วมมือกับครูในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน	2.88	0.6	3.12	0.70	2.97	0.65	2.63	0.96	2.97	0.70	สูง
นักเรียนสามารถเลือกทำกิจกรรมที่ชอบตามความถนัด และความสนใจของตนเอง	2.82	0.73	3.06	0.66	2.91	0.47	2.38	0.96	2.91	0.71	สูง
นักเรียนทุกคนเสนอความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานกลุ่ม	2.59	0.62	2.94	0.66	2.81	0.64	2.44	1.03	2.78	0.73	สูง
นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนได้เป็นอย่างดี	2.71	0.85	3.00	0.61	2.81	0.59	2.50	1.03	2.77	0.76	สูง
รวม	2.75	0.58	3.03	0.51	2.88	0.42	2.48	0.85	2.86	0.58	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.10 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีการปฏิบัติในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับสูงมี 4 รายการ คือ 1) การให้ความร่วมมือกับครูในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนทุกขั้นตอน 2) การเลือกทำกิจกรรมที่ชอบตามความถนัด และความสนใจของตนเอง 3) การเสนอความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันในการปฏิบัติงานกลุ่ม และ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อนได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการทำงาน of นักเรียนในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
นักเรียนสามารถร่วมมือกันในการทำงานกลุ่มได้เป็นอย่างดี	2.94	0.83	3.00	0.79	2.94	0.56	2.69	0.79	2.94	0.69	สูง
นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม	2.88	0.70	2.71	0.77	3.00	0.62	2.75	0.77	2.89	0.68	สูง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับ การปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
นักเรียนชอบแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกันในกลุ่ม	2.59	0.80	2.76	0.75	2.72	0.63	2.50	0.82	2.71	0.71	สูง
นักเรียนแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ในการทำงานร่วมกันตาม ความถนัดของแต่ละคน	2.65	0.70	2.76	0.66	2.69	0.59	2.56	0.89	2.71	0.68	สูง
รวม	2.76	0.64	2.81	0.65	2.84	0.47	2.63	0.69	2.81	0.55	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.11 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีการปฏิบัติในด้านการทำงานในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการทำงานของนักเรียนในระดับสูงมี 4 รายการ คือ 1) นักเรียนสามารถร่วมมือกันในการทำงานกลุ่มได้เป็นอย่างดี 2) นักเรียนมีความรับผิดชอบในการทำงานทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม 3) นักเรียนชอบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่ม และ 4) นักเรียนแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบในการทำงานร่วมกันตามความถนัดของแต่ละคน

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านการคิดของนักเรียนในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับ การปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
นักเรียนสามารถแยกแยะสิ่งที่ถูก และผิดได้	2.82	0.73	2.71	0.59	2.66	0.70	2.63	0.89	2.74	0.70	สูง
นักเรียนสามารถคิดแก้ปัญหา ด้วยตนเองได้	2.53	0.62	2.59	0.62	2.59	0.56	2.31	0.70	2.63	0.65	สูง
นักเรียนสามารถคิดผลงานออกมา ในเชิงสร้างสรรค์	2.76	0.66	2.59	0.62	2.44	0.62	2.31	0.87	2.58	0.69	สูง
นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้	2.47	0.62	2.41	0.62	2.44	0.76	2.06	0.77	2.47	0.74	สูง
รวม	2.65	0.56	2.57	0.53	2.53	0.57	2.33	0.70	2.60	0.59	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.12 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีการปฏิบัติด้านการคิดในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านการคิดของนักเรียนในระดับสูงมี 4 รายการ คือ 1) นักเรียนสามารถแยกแยะสิ่งที่ถูกและผิดได้ 2) นักเรียนสามารถคิดแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ 3) นักเรียนสามารถคิดผลงานออกมาในเชิงสร้างสรรค์ และ 4) นักเรียนสามารถคิดวิเคราะห์ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาได้

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านความชอบกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
นักเรียนชอบการเรียนรู้ในห้องเรียน เช่น การทัศนศึกษา	3.41	0.62	3.59	0.62	3.53	0.62	3.06	0.68	3.44	0.66	สูงที่สุด
นักเรียนมีความสนใจในการทำกิจกรรมกลุ่ม	3	0.61	2.76	0.66	3.09	0.69	2.81	0.83	3.01	0.69	สูง
นักเรียนชอบการปฏิบัติด้วยตนเอง	2.88	0.7	3.00	0.79	3.06	0.76	2.88	0.81	2.99	0.75	สูง
นักเรียนชอบการทำงานเดี่ยว	3.12	0.7	2.94	0.75	2.94	0.67	2.56	0.63	2.86	0.69	สูง
นักเรียนชอบการแสดงออกหน้าชั้นเรียน	2.94	0.75	2.88	0.99	2.81	0.64	2.44	0.96	2.82	0.82	สูง
นักเรียนชอบการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน	2.59	0.87	2.41	0.94	2.59	0.56	2.44	1.03	2.60	0.83	สูง
รวม	2.99	0.51	2.93	0.62	3.01	0.45	2.70	0.64	2.95	0.53	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.13 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีการปฏิบัติด้านความชอบกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านความชอบกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนในระดับสูงที่สุดมี 1 รายการ คือ นักเรียนชอบการเรียนรู้ในห้องเรียน เช่น การทัศนศึกษา และการปฏิบัติในระดับสูงมี 5 รายการ คือ 1) นักเรียนมีความสนใจในการทำกิจกรรมกลุ่ม 2) นักเรียนชอบการปฏิบัติด้วยตนเอง 3) นักเรียนชอบการทำงานเดี่ยว 4) นักเรียนชอบการแสดงออกหน้าชั้นเรียน และ 5) นักเรียนชอบการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านทัศนคติต่อการเรียนของนักเรียนในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
นักเรียนชอบการมาเรียนที่โรงเรียน	3.41	0.51	3.47	0.72	3.22	0.66	3.31	0.95	3.34	0.71	สูงที่สุด
นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน	2.88	0.60	2.94	0.75	3.03	0.54	3.00	0.63	3.02	0.60	สูง
นักเรียนมีความกระตือรือร้นเมื่อถึงเวลาเรียน	3.06	0.56	3.00	0.87	3.03	0.69	2.69	0.95	3.00	0.74	สูง
เมื่อถึงเวลาเรียนนักเรียนไม่แสดงอาการเบื่อหน่าย หรือไม่อยากที่จะเรียน	2.88	0.70	3.06	0.90	3.00	0.57	2.44	0.89	2.86	0.80	สูง
รวม	3.06	0.46	3.12	0.73	3.07	0.50	2.86	0.63	3.06	0.56	สูง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.14 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีการปฏิบัติด้านทัศนคติต่อการเรียนในระดับสูง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านทัศนคติต่อการเรียนในระดับสูง

เรียนของนักเรียนในระดับสูงที่สุดมี 1 รายการ คือ นักเรียนชอบการมาเรียนที่โรงเรียน และการปฏิบัติในระดับสูงมี 3 รายการ คือ 1) นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน 2) นักเรียนมีความกระตือรือร้นเมื่อถึงเวลาเรียน และ 3) นักเรียนไม่แสดงอาการเบื่อหน่ายหรือไม่อยากที่จะเรียน

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติด้านความมีปัญหาของนักเรียนในแต่ละโรงเรียนและโดยรวม

รายการ	โรงเรียนที่ 1		โรงเรียนที่ 2		โรงเรียนที่ 3		โรงเรียนที่ 4		รวม		ระดับการปฏิบัติ
	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD	
นักเรียนมีปัญหาทางครอบครัว เช่น ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล	2.71	0.92	2.76	0.83	2.69	0.86	2.19	0.83	2.64	0.90	สูง
นักเรียนมีปัญหาฐานะทางเศรษฐกิจ	2.47	1.01	2.71	0.92	2.78	0.83	2.38	0.89	2.64	0.92	สูง
นักเรียนมีปัญหาในการเรียน เช่น ขาดความเข้าใจในเนื้อหาสาระการเรียนรู้	2.65	0.93	2.59	0.94	2.41	0.87	2.19	0.75	2.42	0.93	สูง
นักเรียนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ	1.94	0.9	2.18	1.07	1.75	1.02	1.44	0.89	1.86	1.04	ปานกลาง
นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมห้อง	2	1	1.94	1.09	1.78	1.04	1.25	0.86	1.85	1.08	ปานกลาง
รวม	2.35	0.73	2.44	0.78	2.28	0.73	1.89	0.65	2.28	0.76	ปานกลาง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางที่ 4.15 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีการปฏิบัติด้านความมีปัญหาในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายการ พบว่า การปฏิบัติในด้านความมีปัญหาของนักเรียนในระดับสูงมี 3 รายการ คือ 1) นักเรียนมีปัญหาทางครอบครัว เช่น ผู้ปกครองไม่มีเวลาดูแล 2) นักเรียนมีปัญหาฐานะทางเศรษฐกิจ และ 3) นักเรียนมีปัญหาในการเรียน เช่น ขาดความเข้าใจในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และการปฏิบัติในระดับปานกลางมี 2 รายการ คือ 1) นักเรียนมีปัญหาทางด้านสุขภาพ และ 2) นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมห้อง

ส่วนที่ 2 ผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะของพหุกรณีศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง จึงจำเป็นต้องศึกษาบริบทโดยรอบที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย ซึ่งจะแบ่งการนำเสนอผลจากการศึกษาของกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณีออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการจัดการศึกษาของกรณีศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอก

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสภาพการใช้แผนการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน

กรณีศึกษาที่ 1

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

1. ที่ตั้งและสภาพทั่วไป

กรณีศึกษาที่ 1 เป็นโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มทดลองตั้งอยู่เลขที่ 77/1 ถนนจักรพงษ์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ประมาณ 2 ไร่ 25 ตารางวา เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สภาพชุมชนรอบบริเวณกรณีศึกษาที่ 1 จัดเป็นชุมชนเมืองที่มีความเจริญมากแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร เป็นย่านการค้าที่เก่าแก่ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ประชากรในท้องถิ่นมีอาชีพค้าขายเป็นส่วนใหญ่ สภาพของครอบครัวในชุมชนมีทั้งร่ำรวยและยากจนผสมผสานกัน ประชากรในท้องถิ่นส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังมีประชาชนส่วนหนึ่งนับถือศาสนาอิสลาม ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขาย (90%) นับถือศาสนาพุทธ (90%) รายได้เฉลี่ยของครอบครัว 10,000 บาท ต่อปี

2. ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรและนักเรียน

ตารางที่ 4.16 จำนวนบุคลากรของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 1 โดยแยกตามตำแหน่ง

ประเภทบุคลากร	ชาย	หญิง	ระดับการศึกษา			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
			ต่ำกว่าป.ตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท		
ผู้บริหารโรงเรียน	1	-	-	-	1	45	22
ครูประจำการ	3	11	-	13	1	54	32
พนักงานราชการ	2	-	-	1	1	30	6
ครูอัตราจ้าง	1	-	-	1	-	24	1
นักการ/ภารโรง	3	3	-	-	-	35	-
รวม	10	14	6	15	3	38	15

จากตารางจะเห็นได้ว่าบุคลากรของโรงเรียนในภาพรวมค่อนข้างอาวุโส อายุเฉลี่ยประมาณ 50 ปี คุณวุฒิส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี และเป็นหญิงมากกว่าชาย

โดยภาพรวมครูส่วนใหญ่มาทำงานเช้าตั้งแต่ 6 โมงเช้า โดยยึดหลักว่ามาแต่เช้าได้เปรียบกว่ามาสาย และกลับบ้านหลัง 4 โมงเย็น ครูมีภาระงานมากทั้งงานสอนและภาระงานอื่น คาบสอนเฉลี่ยของครูอยู่ที่ 18 คาบ/สัปดาห์ จากทั้งหมด 25 คาบ/สัปดาห์ตามตารางสอนของนักเรียน ครูเฉลี่ยว่างวันละ 1-2 คาบ ก็ต้องไปทำหน้าที่อื่น ๆ แล้วต้องดูแลนักเรียนที่ประจำชั้น จึงไม่ค่อยมีเวลาสำหรับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ครูส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีปัญหาทางครอบครัว แต่มีปัญหาทางด้านสุขภาพ ร่างกาย ต้องลาไปโรงพยาบาลบ่อยครั้ง

กรณีศึกษาที่ 1 เปิดทำการสอนนักเรียนระดับชั้นอนุบาล 1-2 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ชั้นอนุบาลมีระดับละ 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 มีระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 มีระดับชั้นละ 2 ห้องเรียน และชั้นนักเรียนพิเศษเรียนร่วม 1 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 12 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 307 คน โดยแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.17 จำนวนนักเรียนและห้องเรียนในปีการศึกษา 2549

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
พิเศษเรียนซ้ำ	1	4	2	6
อนุบาล 1	1	20	19	39
อนุบาล 2	1	13	16	29
รวมชั้นพิเศษและอนุบาล	3	37	37	74
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	18	19	37
ประถมศึกษาปีที่ 2	1	18	9	27
ประถมศึกษาปีที่ 3	1	22	10	32
ประถมศึกษาปีที่ 4	2	17	28	45
ประถมศึกษาปีที่ 5	2	16	23	39
ประถมศึกษาปีที่ 6	2	40	19	59
รวมชั้นประถมศึกษา	9	131	108	239
รวมทั้งหมด	12	168	145	313

จากการสังเกตและพูดคุยกับนักเรียนรวมถึงข้อมูลจากครูประจำชั้นพบว่านักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่บริเวณใกล้กับโรงเรียนคือย่านบางลำพู และถนนข้าวสาร นักเรียนส่วนใหญ่มีครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ มีปัญหาทางครอบครัว เด็กบางคนเกิดมาโดยพ่อแม่ตั้งครภัก์ตั้งแต่เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษา อายุจึงใกล้เคียงกัน บางครอบครัวต้องหาเช่ากินค่า กว่าจะได้กลับบ้าน ก็ 2-3 ทุ่ม นักเรียนบางคนพูดจาไม่สุภาพ ฐานะทางบ้านยากจน แต่จากการสังเกตโดยรวมนักเรียนใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย มีความสดใส และร่าเริงเมื่ออยู่โรงเรียน ถ้าผูกพันกับครูคนใดก็จะ

เข้าไปกอดหรือแสดงความรักกับครูคนนั้น เนื่องจากโรงเรียนนี้ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปในเชิงครอบครัว เพราะโรงเรียนเป็นโรงเรียนเล็ก ๆ ครู และนักเรียนค่อนข้างรู้จักกันเกือบทั้งหมด

3. ข้อมูลด้านการบริหาร

กรณีศึกษาที่ 1 แบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายวิชาการและฝ่ายธุรการ โดยผู้บริหารยึดหลักการบริหารจัดการ คือ ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ที่บุคลากรทุกฝ่ายทุกคนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติตามวงจรการทำงานแบบ PDCA (Plan, Do, Check, Action) ในทุกกิจกรรมการดำเนินงาน

4. ข้อมูลด้านอาคารสถานที่

เนื่องจากโรงเรียนกรณีศึกษามีบริเวณไม่กว้างขวางมากนัก มีพื้นที่เพียง 2 ไร่ 25 ตารางวา จึงทำให้มีอาคารไม่มากนัก ในส่วนของจำนวนอาคารเรียนและจำนวนห้องเรียนภายในบริเวณโรงเรียนกรณีศึกษานั้น แสดงได้ดังตารางที่ 4.18

ตารางที่ 4.18 จำนวนอาคารเรียนและอาคารประกอบภายในบริเวณโรงเรียนกรณีศึกษา

ที่	ประเภทของอาคาร	แบบ	จำนวนอาคาร (หลัง)	จำนวนห้องเรียน (ห้อง)
1	อาคารเรียนถาวร 1	พิเศษ	1	20
2	อาคารเรียนถาวร 2	424ล	1	15
3	บ้านพักภารโรง	พิเศษ	1	3
4	ห้องน้ำ	สปช.603/29	2	20

5. การจัดอาหารกลางวัน

การจัดอาหารกลางวันที่โรงเรียนเป็นอาหารฟรี และมีการแจกนมฟรีในคาบพักน้อย (สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4) แต่ดูจากรายการอาหารส่วนใหญ่แล้วพบว่าอาหารกลางวันยังมีสารอาหารไม่ครบทั้ง 5 หมู่ รวมถึงอาหารอื่น ๆ ที่ขายในโรงเรียน คือ ไอศกรีม น้ำอัดลม ล้วนแต่มีประโยชน์ต่อนักเรียนน้อยทั้งสิ้น และยังขาดระบบการดูแลนักเรียนระหว่างรับประทานอาหารในช่วงกลางวัน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการจัดการศึกษาของกรณีศึกษา

1. วิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน

กรณีศึกษาที่ 1 มีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความรู้เต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีความเป็นสากล

โดยมีภารกิจในการพัฒนาครู นักเรียน และบุคลากรในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพดังนี้

1) พัฒนาครูและบุคลากรให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รอบรู้ ทันท่วงทีต่อการพัฒนาตนเองได้ตามมาตรฐาน

2) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีสุขอนามัยดี มีความภูมิใจในความเป็นไทย

3) การส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย อันจะนำไปสู่ความเป็นสากล

4) พัฒนาการศึกษาในทุกด้านตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยผ่านระบบการประกันคุณภาพ

นอกจากนี้กรณีศึกษาที่ 1 ยังได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนใน 3 ด้าน ดังนี้

1) นักเรียน

1.1) นักเรียนพัฒนาความรู้ความสามารถตามหลักสูตรได้เต็มตามศักยภาพ

1.2) นักเรียนสามารถใช้กระบวนการคิดสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายพัฒนาตนเองไปสู่สากล

1.3) นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อสร้างเอกลักษณ์และพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม คุณภาพและคุณค่า สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของโรงเรียน และชุมชน คือ มีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ โอบอ้อมอารีและเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีวินัยและความรับผิดชอบ พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี มีสัมมาคารวะและมารยาทงามตามอย่างไทย

2) ครู

2.1) ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการปฏิบัติการศึกษา

2.2) ครูมีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3) ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอนและนำผลมาใช้พัฒนาคุณภาพตนเองและนักเรียน

2.4) ครูมีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนาวิชาชีพ

3) โรงเรียน

3.1) โรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานชัดเจน

3.2) โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมสะอาด ร่มรื่น สวยงามและปลอดภัย

3.3) โรงเรียนมีการบริหารงานและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4) โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การศึกษาของโรงเรียน

2. โครงสร้างของหลักสูตร

เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามหลักการ จุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่โรงเรียนกำหนดไว้ และเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีแนวปฏิบัติในการจัดหลักสูตรของโรงเรียน จึงได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของกรณีศึกษาที่ 1 ดังนี้

กำหนดสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยองค์ความรู้ ทักษะ กระบวนการเรียนรู้ และคุณลักษณะ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนต้องเรียน โดยจัดเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นสาระการเรียนรู้ที่โรงเรียนใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานความคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ

กลุ่มที่สอง ประกอบด้วย สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) เป็นสาระการเรียนรู้ที่เสริมสร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ และสร้างศักยภาพในการคิดและการทำงานอย่างสร้างสรรค์

สาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ นอกจากนี้ทางโรงเรียนได้จัดทำสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ที่แสดงถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของไทย และดำเนินการจัดหน่วยงานอภิบาลนักเรียนที่เป็นการเสริมสร้างคุณธรรมพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขขึ้นในโรงเรียน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นเพิ่มเติมจากกิจกรรมที่ได้จัดให้เรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1) กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาความสามารถของผู้เรียนให้เหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถค้นพบและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณิกภาวะทางอารมณ์ การเรียนรู้ในเชิงพหุปัญญา และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี โดยครูทุกคนที่ทำหน้าที่แนะแนว

2) กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง ตั้งแต่การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี และชมรมต่าง ๆ

มาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพผู้เรียนด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ซึ่งกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ

1) มาตรฐานการเรียนรู้การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นมาตรฐานการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้เมื่อผู้เรียนเรียนจบในแต่ละช่วงชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 3 และ 6

นอกจากนี้ ทางโรงเรียนได้พัฒนามาตรฐานการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนของโรงเรียน ตามมาตรฐานของกรณีศึกษาที่ 1

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกรณีศึกษาที่ 1 กำหนดเวลาในการจัดการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ ดังนี้

ช่วงชั้นที่ 1 ป.1-3 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 ชั่วโมง

ช่วงชั้นที่ 2 ป.4-6 มีเวลาเรียนประมาณปีละ 1,000 ชั่วโมง

โดยเฉลี่ย 5 คาบเรียน / วัน คาบเรียนละ 60 นาที

โดยสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ภาษาต่างประเทศ ช่วงชั้นที่ 1 ใช้เวลาเรียน 17 คาบเรียน/สัปดาห์ ช่วงชั้นที่ 2 ใช้เวลาเรียน 16 คาบเรียน/สัปดาห์ ส่วนศิลปะ สุขศึกษาและพลศึกษา การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ตลอดจนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ช่วงชั้นที่ 1 ใช้เวลาเรียน 8 คาบเรียน/สัปดาห์ ช่วงชั้นที่ 2 ใช้เวลาเรียน 9 คาบเรียน/สัปดาห์ ซึ่งแสดงได้ดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 คาบเรียนของกลุ่มสาระการเรียนรู้แบ่งตามช่วงชั้น

ที่	กลุ่มสาระการเรียนรู้	ระดับชั้น ป.1-3		ระดับชั้น ป.4-6	
		คาบ/สัปดาห์	คาบ/ภาคเรียน	คาบ/สัปดาห์	คาบ/ภาคเรียน
1	ภาษาไทย	6	240	4	160
2	คณิตศาสตร์	5	200	3	120
3	วิทยาศาสตร์	2	80	3	120
4	สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	2	80	2	80
5	สุขศึกษาและพลศึกษา	1	40	1	40
6	ศิลปะ	2	80	2	80

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

ที่	กลุ่มสาระการเรียนรู้	ระดับชั้น ป.1-3		ระดับชั้น ป.4-6	
		คาบ/สัปดาห์	คาบ/ภาคเรียน	คาบ/สัปดาห์	คาบ/ภาคเรียน
7	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	2	80	2	80
8	ภาษาต่างประเทศ	2	80	4	160
9	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	2	80	2	80
10	กิจกรรมเสริมกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี-คอมพิวเตอร์	1	40	2	80
รวม		25	1,000	25	1,000

การจัดตารางสอนโรงเรียนนี้มี 5 คาบเรียน และมีกิจกรรมเสริม เช่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมคณิตคิดเร็ว และมีช่วงพักน้อยคือ เวลา 9.45 - 11.00 น. นักเรียนจะได้พักตามอิสระ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ได้ดีมนม และในคาบเรียนสุดท้าย (คาบที่ 5) ของทุกวันศุกร์ จะมีกิจกรรมประชุมรวมนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

การแบ่งวิชาสอนของครูในโรงเรียนพบว่าจะมีคาบสอนเท่า ๆ กันประมาณ 18 คาบ ครูที่จบสาขาใดโดยตรงจะได้สอนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 เช่น ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ และภาษาอังกฤษ ส่วนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ครูจะสอนคละวิชากัน-และในแต่ละปี ครูก็จะสอนวิชาไม่เหมือนกัน เกณฑ์การแบ่งคือ ให้ครูมีคาบสอนที่เท่ากัน ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความถนัดของครูเท่าที่ควร ดังนั้นผลที่ปรากฏก็คือ ครูได้สอนในวิชาที่ตนไม่มีความถนัด และชำนาญ

ประเด็นที่น่าสังเกตคือครูที่จบสาขาประถมศึกษาจะพูดโดยรวมว่า ไม่เชี่ยวชาญด้านใดเป็นพิเศษ แต่ก็สามารถสอนทั้งหมดทุกวิชาได้บ้าง ดังนั้นหลักสูตรการผลิตครูจึงควรเน้นให้ครูมีความรู้ในสาระหลัก ๆ เพื่อให้ครูมีความเชี่ยวชาญในวิชานั้น ๆ อย่างแท้จริง

จากการสังเกตกรณีที่ครูไปอบรมหรือลา จะไม่มีการจัดตารางสอนสอนแทนอย่างเป็นทางการ เพราะครูคนอื่น ๆ คาบสอนก็เต็มอยู่แล้ว วิธีการแก้ไขคือ ให้ครูที่อยู่ห้องใกล้เคียงช่วยดูแลให้โดยให้เด็กนั่งอยู่เฉย ๆ ไม่ส่งเสียงดังหรือครูสั่งงานแล้วออกไปสอนอีกห้องหนึ่ง สลับไปมา

กรณีศึกษาที่ 1 เป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ใกล้กับทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นท้องสนามหลวง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงละครแห่งชาติ พระบรมมหาราชวัง ฯลฯ ยังมีป้อมพระสุเมรุ พระที่นั่งสันติไชยปราการ สถานที่ดังกล่าว ล้วนเป็นแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นที่น่าสนใจและนำศึกษาทั้งสิ้น

ทั้งนี้ภายในโรงเรียนยังมีทรัพยากรและห้องปฏิบัติการพิเศษต่าง ๆ ที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ดังนี้ ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องโสตทัศนอุปกรณ์ ห้องการงานอาชีพ ห้องจริยศึกษา ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดนตรี ห้องนาฏศิลป์ ห้องศูนย์วิชาการ ห้องสมุด และห้องพยาบาล

ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรก

กรณีศึกษาที่ 1 ได้รับการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษารอบแรก มีการประเมินคุณภาพ 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร ซึ่งสรุปผลการประเมินโดยภาพรวมตามมาตรฐานเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 4.20 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรกของกรณีศึกษาที่ 1

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ		
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ด้านผู้เรียน			
ระดับก่อนประถมศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเบื้องต้น			✓
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			✓
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนรักการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้			✓
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการ สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้			✓
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุนิษย์ที่ดี			✓
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว			✓
ระดับประถมศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์		✓	
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร			✓
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง			✓

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ		
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนที่ทักษะในการทำงาน รักการทำงานสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต			✓
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี			✓
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา			✓
ด้านผู้บริหาร			
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร / โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา			✓
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา			✓
มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีสภาพเป็นผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ			✓
มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้			✓
ด้านครู			
มาตรฐานที่ 33 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
มาตรฐานที่ 35 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ			✓

1. ข้อเสนอแนะจากการประเมินภายนอกรอบแรก

ผลการประเมินด้านผู้เรียน

- โรงเรียนควรจัดทำโครงการรับประทานอาหารให้หมด คนอดยังมี เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่ายังมีคนอีกจำนวนมากไม่มีโอกาสรับประทานอาหาร
- จัดทำโครงการออมทรัพย์กับครูประจำชั้น โดยให้ผู้เรียนนำเงินที่ได้มาฝากไว้กับครูประจำชั้นส่วนหนึ่ง และชี้แนะให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการออม ควรยกย่องชมเชยผู้เรียนที่มีการออมอย่างต่อเนื่อง และโรงเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองดูแลอีกส่วนหนึ่ง

3. ครูผู้สอนควรฝึกเรื่องกริยามารยาทและการพูดที่สุภาพมีหางเสียง เช่น ครับ ค่ะ จัดให้มีการประกวดมารยาท เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีกริยามารยาทที่ดี ภาคภูมิใจและเป็นตัวอย่างให้เพื่อนปฏิบัติตาม

4. ครูผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนฝึกคิด โดยใช้คำถามที่ให้ผู้เรียนแสดงเหตุผล

5. โรงเรียนควรนำผลสัมฤทธิ์ที่ผ่านมา 3 ปี เปรียบเทียบกัน เพื่อดูแนวโน้มวิเคราะห์หาสาเหตุ แนวทางแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

6. โรงเรียนควรดำเนินโครงการวางทำงาน อ่านทุกวัน ฝึกให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการอ่าน และใบงานสรุปประเด็นที่ได้จากการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยชี้แนะว่าประเด็นที่สรุปนั้นครบถ้วนและเป็นสาระสำคัญหรือไม่

7. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมฝึกฝนในเรื่องความละเอียดรอบคอบในการทำงานและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยให้ผู้เรียน / เพื่อน ตรวจสอบผลงาน วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย จุดบกพร่อง ที่พบจากการทำกิจกรรมโครงการ ผลงานต่าง ๆ เสนอแนวทางแก้ไขทุกครั้งและบันทึกไว้ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนางานในครั้งต่อไป

8. จัดโครงการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และแจ้งให้ผู้ปกครองช่วยดูแลพฤติกรรมกรับบริโภคอาหารของผู้เรียน จัดกิจกรรมออกกำลังกายเสริม และจัดกิจกรรมทดสอบสมรรถภาพทางกายของผู้เรียนทุกภาคการศึกษา

9. จัดตั้งชมรมดนตรีให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีไทยที่มีอยู่แล้ว เช่น วงมโหรี เครื่องคู่ อังกะลุง กลองยาว ซอด้วง พร้อมทั้งจัดหาอุปกรณ์ดนตรีวงดุริยางค์ (เมโรเดียน) ให้ทันสมัยและเพียงพอ

ผลการประเมินด้านครูผู้สอน

1. จัดทำแผนการสอนให้ครบวงจรโดยจัดให้มีรูปแบบโครงสร้างให้เหมือนกัน ทั้งสถานศึกษา บันทึกหลังสอน ปัญหาและอุปสรรค แนวทางปรับปรุงและพัฒนาควรจัดไว้ในแผนการสอน

2. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีจำนวนกิจกรรมและความหลากหลายมากขึ้นโดยลดภาระงานอื่นของครูให้น้อยลง

3. โรงเรียนควรจัดทำแผนพัฒนาครูที่ได้รับมอบหมายไม่ตรงตามความถนัด โดยการนิเทศภายใน การฝึกอบรม การศึกษาเพิ่มเติม

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสภาพการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา “แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวความคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดของนักเรียน” โดยการลงภาคสนามเพื่อศึกษาบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา และศึกษาลักษณะของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสภาพการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอในตอนนี้ออกเป็น 2 ด้านดังนี้

ด้านที่ 1 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสภาพการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

ด้านที่ 2 ลักษณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากครู

ด้านที่ 1 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสภาพการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

ในด้านนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็น คือ ลักษณะและสภาพการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้, ขั้นตอนและลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และสภาพบรรยากาศภายในชั้นเรียน โดยในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะและสภาพการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า ครูส่วนใหญ่มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ไม่ได้เป็นแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เขียนเอง ส่วนใหญ่นำมาจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีจำหน่ายโดยทั่วไป หรือนำมาจากบุคคลอื่น และที่มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีไว้เพื่อส่งฝ่ายวิชาการหรือเพื่อรองรับการประเมินเท่านั้น ไม่ได้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทำให้เวลาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนแต่ละครั้งไม่ได้เป็นไปตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีส่วนใหญ่มักสอนตามเนื้อหาที่มีในหนังสือและสอนตามประสบการณ์ที่มีมากกว่าที่จะสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

“แผนการสอนหรือ ถ้าเป็นของตัวเองที่ไม่มีหรือที่เอาของเพื่อนมา ถ้าจะให้พี่มานั่งเขียนแผนการสอนคงไม่ไหวหรอก พี่สอนคนเดียวตั้งหลายวิชา จะเอาเวลาที่ไหนไปเขียน ไหนจะงานอย่างอื่นอีก”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์: สัมภาษณ์/ 10 ม.ค. 50)

“พี่ก็สอนไปตามหนังสือนั่นแหละ ก็ใช้หนังสือเล่มนี้มานานแล้วนะ อ่านเข้าใจง่ายดี มีรูปภาพให้เด็กดูด้วย”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: สัมภาษณ์/ 2 ก.พ. 50)

“บางครั้งพี่ก็เอาแผนการสอนที่มีอยู่มาดูนะ แต่มันก็ใช้ได้ไม่หมดหรอก เราก็ต้องปรับให้เข้ากับเด็กของเราด้วย”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สัมภาษณ์/ 23 ก.พ. 50)

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูตรงกับการศึกษา เอกสาร ซึ่งก็คือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูทำ พบว่า แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูบางสาระการเรียนรู้ให้มาดูนั้นไม่ตรงกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นในแต่ละครั้ง แต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูจะตรงกับหนังสือเรียนที่ครูใช้สอนนักเรียนมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่าครูไม่มีการเขียนบันทึกหลังสอน เนื่องจากครูคนหนึ่งต้องสอนหลายสาระการเรียนรู้และต้องสอนหลายคาบติดกัน และบางครั้งก็ต้องมีงานอื่นที่นอกเหนือจากภาระงานสอน ทำให้ครูไม่มีเวลานั่งคิดหรือนั่งเขียนบันทึกหลังสอน แต่ถึงครูจะไม่ได้เขียนบันทึกหลังสอน แต่ครูก็สามารถวิเคราะห์นักเรียนแต่ละคนของตนเองได้เป็นอย่างดี และจากการที่ครูไม่ได้เขียนบันทึกหลังสอนทำให้ครูไม่ได้วิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองว่า กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดไปในแต่ละครั้งนั้นมีสิ่งใดที่ประสบความสำเร็จ หรือต้องแก้ไขปรับปรุงอะไรบ้างเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง

2. ขั้นตอนและลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

จากที่ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และจากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร พบว่า

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูทุกคนมี 3 ขั้นตอนหลัก คือ

1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้คำถามหรือการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน หรืออาจมีครูบางคนที่มีการใช้สื่อของจริง หรือรูปภาพในการนำเข้าสู่เรื่องที่จะเรียน

“เมื่อครั้งที่แล้วเราเรียนอะไรไป ใครจำได้บ้าง ไหนลองบอกให้เพื่อน ๆ ฟังซิ”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา: สังเกต/29 ม.ค. 50)

“นักเรียนเห็นภาพที่ครูวาดบนกระดานมั๊ยคะ นักเรียนคิดว่าเป็นภาพอะไร(ภูเขา) แล้วนักเรียนคิดว่าบนภูเขามีสัตว์อะไรบ้าง”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สังเกต/9 ก.พ. 50)

2) **ชั้นสอน** การดำเนินกิจกรรมของครูในชั้นสอนนี้มีลักษณะที่ครูเป็นผู้บรรยาย สาธิต หรือยกตัวอย่างให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนทำใบงานหรือแบบฝึกหัดหลังการบรรยาย แต่มีในบางสาระการเรียนรู้ที่ครูใช้กระบวนการกลุ่ม โดยให้นักเรียนภายในกลุ่มมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมการทดลอง เป็นต้น ซึ่งการใช้กระบวนการกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ จะมีในสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี และในระหว่างการสอนของแต่ละสาระการเรียนรู้ครูจะมีการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ เช่น ในทางบวก คือ ให้นักเรียนในชั้นเรียนปรบมือให้เพื่อนที่ตอบคำถามถูก ในทางลบ คือ ครูลงโทษนักเรียนที่ทำการบ้านมาไม่เสร็จ

“คัดคำภาษาอังกฤษ คำอ่านและคำแปลแบบในหนังสือลงในสมุดนะ เขียนคำละ 10 ตัวนะครี๊บ”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ: สังเกต/ 23 ก.พ. 50)

“นักเรียนจดตามครูบนกระดานนะ มีส่วนประกอบ และกวีวิธีทำ จดลงในสมุดเลยนะคะ”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยี: สังเกต/ 8 ก.พ. 50)

3) **ชั้นสรุปและประเมินผล** ส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้สรุปเนื้อหาที่ได้เรียนในแต่ละครั้งให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดทบทวนสิ่งที่ได้เรียนในแต่ละครั้ง หรือประเมินผลนักเรียนจากการตอบคำถามระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้

“ให้นักเรียนแต่ละคนทำใบงานที่ครูแจกให้เสร็จ มีสองข้อนะคะ ข้อแรกให้นักเรียนเติมคำลงในช่องว่างที่กำหนดให้ ข้อที่สองให้นักเรียนขีดเส้นใต้คำให้ตรงกับรูปภาพที่กำหนดให้ ทำเสร็จแล้วมาส่งท้ายคาบนะคะ”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย: สังเกต/ 16 ก.พ. 50)

ส่วนลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้บรรยาย สาธิต หรือยกตัวอย่างให้นักเรียนฟัง หรือให้นักเรียนจดตามที่ครูเขียนบนกระดาน แต่ยังมีครูบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเฉพาะสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และสาระการเรียนรู้การงานพื้นฐานอาชีพและเทคโนโลยีที่ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาจากหนังสือหรือใบความรู้

และช่วยกันทำใบงานส่ง ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ที่พบยังเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่หลากหลาย และเป็นการจัดกิจกรรมที่ยังไม่เสริมสร้างให้นักเรียนคิดเท่าที่ควร

จากการสังเกตและสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่ครูพบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ส่วนใหญ่พบว่า นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการเรียน ไม่สามารถสรุปบทเรียนได้ และไม่กล้าแสดงออก เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่อ่านหนังสือไม่ออก เขียนไม่คล่อง ทำให้เป็นอุปสรรคในการสื่อสารกับครู จึงทำให้นักเรียนไม่ค่อยกล้าแสดงออก นอกจากนี้ นักเรียนยังขาดความรับผิดชอบและระเบียบวินัยอีกด้วย

“น้องคูสิคะ เด็กเค้ายังเขียนหนังสือไม่ค่อยคล่องเลย บางคำง่าย ๆ ยังเขียนไม่ถูกเลย”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย: สัมภาษณ์/ 16 ก.พ. 50)

“พี่สั่งให้เอาอุปกรณ์ทดลองมาก็ไม่เอามา วันนี้เลยไม่ได้ทำการทดลองเลย พี่จะลองตัดนิสัยเด็กพวกนี้ดู ไม่งั้นเราต้องเตรียมให้ตลอด แล้วเค้าก็จะขาดความรับผิดชอบแบบนี้ไปเรื่อย”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สัมภาษณ์/ 2 ก.พ. 50)

“ใครไม่ได้ทำการบ้านมา หรือทำไม่เสร็จออกมายืนเรียงแถว แล้วลูกนั่ง 20 ที”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ: สังเกต/ 23 ก.พ. 50)

3. สภาพบรรยากาศภายในชั้นเรียน

จากการสังเกตสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน พบว่า ในห้องเรียนส่วนใหญ่มีแสงสว่างเพียงพอ สะอาด มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก แต่มีบางครั้งที่ครูจำเป็นต้องปิดหน้าต่างหลายบานเนื่องจากมีแสงสะท้อนจากหลังคาวัด ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสอนของครู แต่ครูก็แก้ไขโดยเปิดไฟในห้องเพื่อเพิ่มแสงสว่างแทน และเปิดพัดลมเพื่อเป็นให้อากาศถ่ายเทได้ดีขึ้น การจัดโต๊ะเป็นระเบียบมีทั้งจัดเป็นแถวคู่ และในบางวิชาจัดเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 5 – 6 คน ส่วนในบางวิชาที่ไม่มีโต๊ะและเก้าอี้ในห้องเรียน ครูก็จะให้นักเรียนนั่งพื้น โดยนักเรียนก็มีที่นั่งจัดหรือนอนจดตามที่ครูบอก

“นักเรียนช่วยปิดหน้าต่างสี่บานข้างหน้าให้ครูหน่อยนะคะ แสงส่องตาครูนะคะ”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สังเกต/ 9 ก.พ. 50)

ส่วนลักษณะหรือการแสดงออกของครูก็มีผลต่อบรรยากาศในชั้นเรียนอย่างมาก โดยในสาระการเรียนรู้ที่ครูค่อนข้างเข้มงวดนักเรียนก็จะเงียบ ไม่ค่อยมีปฏิริยาโต้ตอบกับครูมากนัก ไม่ค่อยมีการแสดงความคิดเห็นในการเรียน ซึ่งครูส่วนใหญ่จะเป็นในลักษณะดังกล่าวข้างต้น แต่ในบางสาระการเรียนรู้ที่ครูไม่คอยเข้มงวด นักเรียนก็จะแสดงพฤติกรรมออกมา

ในลักษณะที่แตกต่างกับเมื่อเรียนกับครูในลักษณะแรก คือ นักเรียนวิ่งเล่นภายในห้องเรียน คุยกันเสียงดัง ไม่ตั้งใจฟังสิ่งที่ครูสอน ซึ่งจากการสังเกตและสัมภาษณ์แล้วสามารถวิเคราะห์ได้ว่า พฤติกรรมของครูในการสอนนั้นมีทั้งพฤติกรรมทางบวก และพฤติกรรมทางลบ ซึ่งพฤติกรรมทางบวกนั้น คือ การพูดเสียงดังฟังชัด ความสามารถในการควบคุมชั้นเรียนได้ดี มีการเสริมแรงให้กำลังใจแก่นักเรียน มีความพร้อมในการสอน และพฤติกรรมทางลบ คือ การมีสีหน้าเคร่งเครียด การควบคุมอารมณ์ไม่ได้ และส่วนใหญ่ที่พบจะเห็นว่าครูจะพูดอยู่ตลอดเวลา โดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดหรือแสดงความคิดเห็นบ้าง

“เด็กพวกนี้ต้องดูต้องว่ากันบ้าง ถ้าปล่อยก็คุมไม่ได้ ถ้าเราคุมห้องไม่ได้ เด็กก็จะไม่ได้ความรู้เลย เราสอนอะไรไปเค้าก็ไม่รับ”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์: สัมภาษณ์ 10 ม.ค. 50)

“นี่เธอสองคนคุยอะไรกัน ยืนขึ้นเลยทั้งสองคนนั่นแหละ ยืนไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะเลิกคุยกันนะ ครูไม่บอกให้หนึ่งก็ไม่ต้องนั่ง”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม: สังเกต/ 19 ก.พ. 50)

ด้านที่ 2 ลักษณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากครู

1. พฤติกรรมนักเรียนในระหว่างดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู พบว่า จากกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้นักเรียนทำงานจากใบงาน ใบความรู้ การตอบคำถาม การรายงานหน้าชั้นเรียน หรือการให้ทำกิจกรรมกลุ่มนั้น พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกให้เห็น คือนักเรียนบางส่วนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมดี และมีความกล้าแสดงความคิดเห็น แต่ก็ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเท่าที่ควร และสิ่งที่พบบ่อย คือ นักเรียนยังขาดสมาธิในการเรียน การทำงานยังไม่เป็นระบบ ขาดความมั่นใจในตนเอง และขาดระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกัน

“บนภูเขามีสันไม้ สัตว์ป่า ก้อนหินคะ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สังเกต/9 ก.พ. 50)

“ทำการบ้านภาษาอังกฤษอยู่ครีบกู เรียนชั่วโมงต่อไปแล้ว ถ้าทำไม่เสร็จโดนลูก-นั่งแน่น”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย: สังเกต/2 ก.พ. 50)

“ครูคะ วันนี้กลุ่มหนูไม่ได้เอาอุปกรณ์ทดลองมาคะ ไม่มีใครเอามาซักคนเลยคะ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สังเกต/2 ก.พ. 50)

2. ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู พบว่า กิจกรรมที่นักเรียนส่วนมากชอบ คือ การที่นักเรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกัน การได้ทำกิจกรรมที่สนุกสนาน การเล่นเกม การวาดภาพระบายสี และกิจกรรมที่นักเรียนไม่ชอบ คือ การให้จดบันทึกตามครู และการให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเพราะนักเรียนไม่ชอบคิด และสิ่งที่ไม่ชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู คือ การที่ครูเครียด ดุ บ่น และลงโทษ และการที่ครูให้การบ้านมากเกินไป

“หนูชอบทำงานกลุ่มค่ะ ช่วยกันทำงานกับเพื่อนดีค่ะ ไม่ต้องทำคนเดียว หนูขี้เกียจทำเอง”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สัมภาษณ์/2 ก.พ. 50)

“ผมไม่อยากจะเรียนวิชาต่อไปเลยครู ผมต้องโดนตีอีกแน่เลย”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย: สัมภาษณ์/16 ก.พ. 50)

“เอาการบ้านมาลอกมั่งดิ ขี้เกียจทำวะ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์: สัมภาษณ์/14 ก.พ. 50)

กรณีศึกษาที่ 2

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

1. ที่ตั้งและสภาพทั่วไป

กรณีศึกษาที่ 2 เป็นโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มควบคุม ตั้งอยู่เลขที่ 26/3 เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนหลายลักษณะมีทั้งชุมชนแออัด บ้านเช่า อาคารพาณิชย์ วัด สถานศึกษา มีอาชีพหลากหลาย เช่น รับจ้าง ค้าขายแผงลอย ค้าขายในอาคารพาณิชย์ รับราชการ รายได้ประชากรค่อนข้างต่ำ ชุมชนมีความสัมพันธ์กับโรงเรียนดี แต่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้อย เนื่องจากเป็นคนท้องที่น้อย ส่วนใหญ่เป็นคนต่างจังหวัด อพยพไปอพยพมาเพียงปีสองปี และสภาวะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดีนัก สภาพชุมชนมีปัญหาคอขวดแตกแยก การพนัน สิ่งเสพติด การลักขโมย บุคคลในชุมชนขาดสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน ไม่ค่อยมีเวลาดูแลบุตรหลาน ในด้านการศึกษาและการเลี้ยงดู ทำให้มีปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่

จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง (60.42%) นับถือศาสนาพุทธ (75%) รายได้เฉลี่ยของครอบครัว 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน

2. ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากรและนักเรียน

ตารางที่ 4.21 จำนวนบุคลากรของโรงเรียนกรณีศึกษาที่ 2 โดยแยกตามตำแหน่ง

ประเภทบุคลากร	ชาย	หญิง	ระดับการศึกษา			อายุเฉลี่ย	ประสบการณ์สอนเฉลี่ย
			ต่ำกว่าป.ตรี	ปริญญาตรี	ปริญญาโท		
ผู้บริหารโรงเรียน	1	-	-	-	1	54	31
รองผู้อำนวยการ	-	1	-	-	1	55	31
ครูประจำการ	3	10	-	11	2	49	21
ครูผู้ช่วย	1	-	-	1	-	23	1
พนักงานราชการ	-	1	-	1	-	29	6
ครูอัตราจ้าง	-	3	-	3	-	27	4
นักการ/ภารโรง	3	-	3	-	-	44	10
รวม	8	15	3	16	4	43	19

จากตารางจะเห็นได้ว่าบุคลากรของโรงเรียนมีอายุเฉลี่ยประมาณ 43 ปี คุณวุฒิส่วนใหญ่ระดับปริญญาตรี และเป็นหญิงมากกว่าชาย โดยภาพรวมครู ส่วนใหญ่สอนวิชาตรงตามวิชาเอก คิดเป็นร้อยละ 52.38 และอีกร้อยละ 47.62 สอนวิชาตามความถนัด

กรณีศึกษาที่ 2 เปิดทำการสอนนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาล 3 ขวบ ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียนทั้งหมด 402 คน จัดห้องเรียน 10 ห้องเรียน โดยแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.22 จำนวนนักเรียนและห้องเรียนในปีการศึกษา 2549

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
อนุบาล 3 ขวบ	2	26	18	43
อนุบาล 1	1	21	19	40
อนุบาล 2	1	16	16	32
รวมชั้นอนุบาล	4	63	53	115
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	20	22	42
ประถมศึกษาปีที่ 2	2	17	18	35
ประถมศึกษาปีที่ 3	2	30	23	53
ประถมศึกษาปีที่ 4	2	31	26	57
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	21	22	43

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
ประถมศึกษาปีที่ 6	2	35	22	57
รวมชั้นประถมศึกษา	10	154	133	287
รวมทั้งหมด	14	217	186	402

3. ข้อมูลด้านการบริหาร

กรณีศึกษาที่ 2 แบ่งโครงสร้างการบริหารงานเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารงานทั่วไป

4. ข้อมูลด้านอาคารสถานที่

กรณีศึกษาที่ 2 มีอาคารเรียนและอาคารประกอบ 4 หลัง ได้แก่ อาคารเรียน 2 หลัง และอาคารเอนกประสงค์ โดยมีจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 14 ห้องเรียน แบ่งเป็น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 5 มีระดับชั้นละ 1 ห้องเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 6 มีระดับชั้นละ 2 ห้องเรียน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางการจัดการศึกษาของกรณีศึกษา

1. วัตถุประสงค์ของโรงเรียน

- 1) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
- 2) เพื่อให้ครูพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการบริหารโรงเรียนให้เป็นระบบและชุมชนมีส่วนร่วม

ในการจัดการศึกษา

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์

โรงเรียนเน้นการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

- 1) ซื่อสัตย์
- 2) ขยันหมั่นเพียร อดทนต่อความยากลำบาก
- 3) ตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบ
- 4) ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน
- 5) ประหยัดอดออม
- 6) มารยาทดี มีสัมมาคารวะ
- 7) ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เสียสละเพื่อสังคม
- 8) มีความเป็นประชาธิปไตย

3. โครงสร้างของหลักสูตร

โรงเรียนจัดสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนได้จัดสัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลาเรียน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 สัดส่วนสาระการเรียนรู้และเวลาเรียนแบ่งตามช่วงชั้น

ที่	กลุ่มสาระการเรียนรู้	เวลาเรียน (คิดเป็นร้อยละต่อปี)	
		ระดับชั้น ป.1-3	ระดับชั้น ป.4-6
1	ภาษาไทย	20	16
2	คณิตศาสตร์	20	16
3	วิทยาศาสตร์	8	8
4	สังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม	8	8
5	สุขศึกษาและพลศึกษา	8	8
6	ศิลปะ	8	8
7	การงานอาชีพและเทคโนโลยี	8	8
8	ภาษาต่างประเทศ	8	16
9	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	12	12
รวม		100	100

กรณีศึกษาที่ 2 เป็นโรงเรียนที่มีพื้นที่ตั้งอยู่ห่างไกลแหล่งเรียนรู้ ขาดพาหนะนำนักเรียนไปค้นคว้า โดยแหล่งเรียนรู้ภายนอกส่วนใหญ่ที่โรงเรียนใช้จึงมักจะเป็นวัด สวนสัตว์ดุสิต จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และค่ายลูกเสือวชิราวุธ

ทั้งนี้ภายในโรงเรียนยังมีทรัพยากรและห้องปฏิบัติการพิเศษต่าง ๆ ที่ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ดังนี้ ห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องคณิตศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องศิลปะ ห้องดนตรี ห้องจริยศึกษา ห้องฝึกพูดนักเรียนบกพร่องทางการได้ยิน (หู) และห้องหัตถกรรมดอกไม้ผ้าใยบัว

ตอนที่ 3 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรก

กรณีศึกษาที่ 2 ได้รับการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา มีการประเมินคุณภาพ 3 ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร ซึ่งสรุปผลการประเมินโดยภาพรวมตามมาตรฐานเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 4.24 ผลการประเมินคุณภาพสถานศึกษาภายนอกรอบแรก

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ		
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
ด้านผู้เรียน			
ระดับก่อนประถมศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเบื้องต้น			✓
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์			✓
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนรักการเรียนรู้ มีทักษะในการแสวงหาความรู้			✓
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการ สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้			✓
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุนทรีย์ที่ดี			✓
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว			✓
ระดับประถมศึกษา			
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์			✓
มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์		✓	-
มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร			✓
มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง			✓
มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงานสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต			✓
มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุนทรีย์ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี			✓
มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา			✓
ด้านผู้บริหาร			
มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร / โครงสร้าง และ การบริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ให้บรรลุ เป้าหมายการศึกษา			✓
มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือ กับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา			✓

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

มาตรฐาน	ระดับคุณภาพ		
	ปรับปรุง	พอใช้	ดี
มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีสถานะเป็นผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ			✓
มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้			✓
ด้านครู			
มาตรฐานที่ 33 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ			✓
มาตรฐานที่ 35 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบและมีครูเพียงพอ			✓

1. ข้อเสนอแนะจากการประเมินภายนอกรอบแรก

ด้านผู้เรียน

สถานศึกษาควรปลูกฝังให้ผู้เรียนปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบวินัย ข้อตกลงของห้องเรียน รู้จักรักษาความเรียบร้อยในห้องเรียน สร้างความรับผิดชอบในการจัดเก็บดูแลข้าวของเครื่องใช้ของเล่นให้เป็นระเบียบ เน้นเรื่องความประหยัดทั้งทรัพยากรและเงิน รู้จักการออกทรัพย์มากขึ้น ส่งเสริมมารยาทในการรับประทานอาหารอย่างถูกวิธี จัดกิจกรรมเสริมให้ผู้เรียนรักการออกกำลังกาย มีทักษะการเล่นกีฬา และกวดขันการดูแลสุขภาพฟันของนักเรียน สอนให้นักเรียนรู้จักระมัดระวังอันตรายจากการเล่นหรือทำกิจกรรม ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เพื่อป้องกันพิษภัย รู้จักประโยชน์และโทษของอินเทอร์เน็ต ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความใกล้ชิดธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมรอบตัวเพื่อพัฒนาทักษะการสังเกต สำรวจ และการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะตามจินตนาการ สามารถวิจารณ์งานศิลปะได้ สำหรับผู้เรียนระดับประถม เสริมทักษะเกี่ยวกับความคิดรวบยอดและการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักแก้ปัญหาจากการเล่นและทำกิจกรรม จัดสรรเวลาให้ผู้เรียนมีเวลาว่างในการอ่านหนังสือมากขึ้น และรู้จักแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการนำสื่อการเรียนการสอนมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อพัฒนาทักษะทางวิชาการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีความเป็นผู้นำ และเป็นผู้ปฏิบัติตามที่ดี ตามกระบวนการกลุ่มอย่างถูกต้อง

ด้านครูผู้สอน

สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรระดับปฐมวัย ได้เข้ารับการอบรมตามหลักสูตรที่เกี่ยวข้องและนำผลการอบรมมาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมอย่างทั่วถึง มีการพัฒนาแบบและวิธีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียน โดยให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมิน เพื่อนำข้อคิดเห็นมาช่วยปรับแผนการจัดประสบการณ์พัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ จัดทำบันทึกหลังการสอนอย่างสม่ำเสมอ โดยบันทึกถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้แผนการจัดประสบการณ์ พร้อมแนวทางแก้ไขที่ชัดเจน จัดกิจกรรมนิเทศภายในให้ต่อเนื่องและเป็นระบบ พัฒนาระบบสารสนเทศสำหรับใช้บริหารงานบุคคล ให้มีรายละเอียดครบถ้วนเพื่อเป็นแนวทางในการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงาน และความรู้ความสามารถ จัดกิจกรรมการพัฒนาครูทุกคนให้มีความรู้ความสามารถตรงตามสายงานที่รับผิดชอบ ควรจัดให้มีคณะกรรมการรับผิดชอบจัดทำแผนการเรียนการสอนกลาง เพื่อให้บุคลากรสามารถนำแผนกลางไปใช้จัดการเรียนการสอนแทนกันได้ และให้ผู้ใช้แผนการสอนบันทึกผลหลังการสอนที่แสดงถึงปัญหาจากการใช้แผนทั้งด้านผู้เรียน ด้านสาระสำคัญของแผนด้านผู้สอน พร้อมแนวทางแก้ไข เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับปรับปรุงแผนการเรียนการสอนในปีถัดไป สถานศึกษาควรบูรณาการโครงการ กิจกรรม และการจัดการเรียนการสอนระหว่างกลุ่มสาระ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของภาระงาน โดยเชื่อมโยงเนื้อหาให้ครอบคลุม และสามารถใช้เป็นผลงานเพื่อรับการวัดผลประเมินผลในทุกกลุ่มสาระ และควรจัดให้มีการนำเสนอผลงานวิจัยอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อให้บุคลากรได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสนอแนะความคิดเห็น และนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในโอกาสต่อไป

ด้านผู้บริหาร

ผู้บริหารควรใช้ภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการร่วมกำหนดแนวทางเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายของสถานศึกษาในการพัฒนาสู่คุณภาพของการศึกษาโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรเร่งดำเนินการพัฒนากิจกรรมให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยนำกระบวนการทำงานระบบวงจรคุณภาพ PDCA มาใช้ให้ครบทุกขั้นตอน และทุกงาน พัฒนาระบบสื่อ CAI เพื่อใช้จัดกิจกรรมและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนหรือเชื่อมโยงสื่อการเรียนการสอนจากแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่นสำหรับผู้เรียนปฐมวัย จัดระบบข้อมูล สารสนเทศเพื่อการบริหารให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจ และการปรับปรุงพัฒนางานได้อย่างทันท่วงที จัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้เรียน เช่น การจัดฐานกิจกรรมโดยการบูรณาการทุกกลุ่มสาระ หรือจัดการสอนแบบ Story line เป็นต้น ให้ครอบคลุมทั่วถึงกับทุกระดับชั้น มีการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่แล้ว

เช่น สื่อและอุปกรณ์เทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และควรพัฒนาระบบ ICT ให้เป็นนวัตกรรมสำหรับการจัดการเรียนการสอน เช่น จัดเป็นห้องเรียน ICT หรือจัดการเรียนการสอนแบบ E-Learning เพื่อให้มีความสอดคล้องกับโครงการโรงเรียนในฝัน บุคลากรของสถานศึกษาควรให้ความร่วมมือในการส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนให้มากขึ้น โดยวิธีปฏิบัติอย่างเป็นทางการ เช่น กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน การเข้าหาชุมชนเพื่อร่วมมือกันจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสถานศึกษาควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานทุกกิจกรรมให้เป็นระบบ มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจน สามารถตอบวัตถุประสงค์ของโครงการ/กิจกรรม และครอบคลุมถึงระดับความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง สำหรับการพัฒนาปรับปรุงโครงการในปีถัดไป

ตอนที่ 4 ผลการศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และสภาพการใช้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา “แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดของนักเรียน” โดยการลงภาคสนามเพื่อศึกษาบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา และศึกษาลักษณะของแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และสภาพการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของครูในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอในตอนนี้ออกเป็น 2 ด้านดังนี้

ด้านที่ 1 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสภาพการใช้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

ด้านที่ 2 ลักษณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากครู

ด้านที่ 1 ลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนและสภาพการใช้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

ในส่วนนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็น คือ ลักษณะและสภาพการใช้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ชั้นตอนและลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และสภาพบรรยากาศภายในชั้นเรียน โดยในแต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

1. ลักษณะและสภาพการใช้แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้พบว่า ครูส่วนใหญ่มีแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ไม่ได้เป็นแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนเอง ส่วนใหญ่นำมาจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีจำหน่ายโดยทั่วไป หรือนำมาจากบุคคลอื่น

และที่มีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั้นมีไว้เพื่อส่งฝ่ายวิชาการหรือเพื่อรองรับการประเมินเท่านั้น ไม่ได้นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ทำให้เวลาดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนแต่ละครั้งไม่ได้เป็นไปตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มี ส่วนใหญ่สอนตามเนื้อหาที่มีในหนังสือและสอนตามประสบการณ์ที่มีมากกว่าที่จะสอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

“ถ้าจะดูแผนการสอนด้วยผมคงไม่มีหรอกครับ เพราะช่วงนี้งานยุ่งมาก ไม่มีเวลาทำสอนก็ตั้งหลายวิชาทำไม่ทันหรอก ถ้ามีคนอยากตรวจก็คงต้องไปหาซื้อเอานะครับ ไม่มีเวลาทำจริง ๆ ”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สัมภาษณ์/ 19 มิ.ย. 50)

“เวลาสอนก็ดูตามหนังสือที่มีนั่นแหละ เพราะเด็กก็มีเหมือนกับเรา เค้จะได้ไม่่งด้วยว่าเราสอนอะไรที่นอกเหนือจากที่มีอยู่ เดียวเค้ตามไม่ทัน”

(ครูผู้สอนสาระการงานอาชีพ และเทคโนโลยี: สัมภาษณ์/ 21 มิ.ย. 50)

จากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูตรงกับการศึกษาเอกสาร ซึ่งก็คือแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นั่นเอง เนื่องจากไม่พบแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละครั้งที่ผู้วิจัยสังเกตการสอน แต่การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูจะตรงกับหนังสือเรียนที่ครูใช้สอนนักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าครูไม่มีการเขียนบันทึกหลังสอนเนื่องจากครูแต่ละคนมีภาระงานสอนและภาระงานอื่นที่มากพอแล้ว จึงไม่มีเวลาในการมานั่งเขียนบันทึกหลังสอนในแต่ละครั้งได้

2. ขั้นตอนและลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

จากที่ผู้วิจัยได้สังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และจากการสัมภาษณ์และการศึกษาเอกสาร พบว่า

ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูทุกคนมี 3 ขั้นตอนหลัก คือ

1) ชี้นำเข้าสู่บทเรียน โดยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้คำถามหรือการสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียน เพื่อนำเข้าสู่บทเรียน

“วันนี้เราจะเรียนเรื่องอะไรกัน ใครรู้บ้าง ครูสั่งให้ไปอ่านมาล่วงหน้าแล้วใช่ไหม”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สังเกต/19 มิ.ย. 50)

“เอ้านักเรียนเปิดคอมฯ ได้เลยครับ ลืมไปรึยังเมื่อครั้งที่แล้วเราเรียนอะไรกัน ไหนลองเข้าไปดูเองสิ ครูจะไม่บอกนะว่าเข้ายังไงเพราะเราเรียนกันมาแล้ว”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี: สังเกต/21 มิ.ย. 50)

2) ชั้นสอน การดำเนินกิจกรรมของครูในชั้นสอนนี้มีลักษณะที่ครูเป็นผู้บรรยาย สาธิต หรือยกตัวอย่างให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนทำใบงานหรือแบบฝึกหัดหลังการบรรยาย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการให้นักเรียนทำงานเดี่ยว แต่สามารถร่วมกันคิดกับเพื่อนข้างๆ ได้ และในระหว่างการสอนของแต่ละสาระการเรียนรู้ครูจะมีการเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ เช่น ในทางบวก คือ ให้นักเรียนในชั้นเรียนปรบมือชื่นชมเพื่อนที่ทำงานได้ถูกต้อง ในทางลบ คือ ครูตักเตือนนักเรียนที่ไม่ตั้งใจเรียน วิ่งเล่นในห้อง

“เดี๋ยวครูจะแจกใบงานให้นะ แล้วทำส่งท้ายคาบ จะช่วยกันทำก็ได้ อย่าส่งเสียงดังละ เดี่ยวครูมา”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สังเกต/ 19 มิ.ย. 50)

3) ชั้นสรุปและประเมินผล ส่วนใหญ่ครูจะเป็นผู้สรุปเนื้อหาที่ได้เรียนในแต่ละครั้ง ให้นักเรียนฟัง และให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดทบทวนสิ่งที่ได้เรียนในแต่ละครั้ง หรือให้นักเรียนออกมาอภิปรายสรุปให้เพื่อน ๆ ฟัง

“วันนี้เราเรียนอะไรไปบ้าง ใครดีนะที่จะเป็นคนออกมาพูดให้เพื่อน ๆ ในห้องฟัง”

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย: สังเกต/ 18 มิ.ย. 50)

“นักเรียนครับ วันนี้เรียนเข้าใจมั๊ยครับ เดี่ยวครูจะให้ลองทำแบบที่ครูสอนให้แล้วเซฟลงแผ่นมาส่งครูนะครับ”

(ครูผู้สอนสาระการงานอาชีพ และเทคโนโลยี: สังเกต/ 21 มิ.ย. 50)

ส่วนลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยครูเป็นผู้บรรยาย สาธิต หรือยกตัวอย่างให้นักเรียนฟัง หรือให้นักเรียนจดตามที่ครูเขียนบนกระดาน หรือให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาเนื้อหาจากหนังสือหรือใบความรู้ และช่วยกันทำใบงานส่ง ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่ที่พบยังเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่หลากหลาย และเป็นการจัดกิจกรรมที่ยังไม่เสริมสร้างให้นักเรียนคิดเท่าที่ควร

จากการสังเกตและสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาที่ครูพบจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ส่วนใหญ่พบว่า นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการเรียน ไม่กล้าแสดงออก และไม่สามารถสรุปทบทวนได้ เนื่องจากมีนักเรียนบางส่วนที่อ่านหนังสือไม่ออก ทำให้เป็นอุปสรรคในการสื่อสารกับครูและเพื่อน ๆ จึงทำให้นักเรียนไม่ค่อยกล้าแสดงออก และนอกจากนี้ นักเรียนยังขาดความสนใจในการเรียน และขาดระเบียบวินัยอีกด้วย

"คูสิครับ ผมต้องถือไม้ไว้ตลอดเวลาเลย ไม่ถือไม่ได้ พอวางไม้ เอาเรื่องเลย"

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สัมภาษณ์/ 19 มิ.ย. 50)

"ก็ตามประสาเด็กนั่นแหละ เค้ายังมีความเป็นเด็กอยู่เยอะมาก ไม่ค่อยตั้งใจเรียนกันหรอก มีพวกผู้หญิงที่ค่อยเรียบร้อยหน่อย แต่ผู้ชายนี่ถึงเรียกพี่เลย"

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี: สัมภาษณ์/ 21 มิ.ย. 50)

3. สภาพบรรยากาศภายในชั้นเรียน

จากการสังเกตสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน พบว่า ในห้องเรียนส่วนใหญ่มีแสงสว่างเพียงพอ สะอาด มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก เนื่องจากห้องเรียนอยู่ชั้นบนสุด ทำให้มีลมพัดตลอดเวลา และถ่ายเทได้สะดวก การจัดโต๊ะเป็นระเบียบโดยนักเรียนจะจัดแถวเป็นแถวคู่ แต่เนื่องจากขนาดห้องค่อนข้างเล็ก โต๊ะเรียนของนักเรียนค่อนข้างที่จะชิดกันเกินไป ทำให้นักเรียนเคลื่อนไหวที่ได้ลำบาก

"ห้องค่อนข้างเล็กนะครับ ก็เลยดูเหมือนมีเด็กในห้องเยอะ จริง ๆ มีแค่ 28 คนเอง"

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สัมภาษณ์/ 19 มิ.ย. 50)

ส่วนลักษณะหรือการแสดงออกของครูก็มีผลต่อบรรยากาศในชั้นเรียนอย่างมาก โดยส่วนใหญ่ครูค่อนข้างเข้มงวด ทำให้นักเรียนค่อนข้างเงียบ ไม่ค่อยมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับครูมากนัก ไม่ค่อยมีการแสดงความคิดเห็นในการเรียน ซึ่งจากการสังเกตและสัมภาษณ์แล้ว สามารถวิเคราะห์ได้ว่าพฤติกรรมของครูในการสอนนั้นมีทั้งพฤติกรรมทางบวก และพฤติกรรมทางลบ ซึ่งพฤติกรรมทางบวกนั้น คือ การพูดเสียงดังฟังชัด ความสามารถในการควบคุมชั้นเรียนได้ดี มีการเสริมแรงให้กำลังใจแก่นักเรียน มีความพร้อมในการสอน และพฤติกรรมทางลบ คือ การมีสีหน้าเคร่งเครียดเพื่อแสดงให้นักเรียนรู้สึกกลัว จะได้ตั้งใจเรียน ไม่วอกแวก และส่วนใหญ่ที่พบจะเห็นว่าครูจะพูดอยู่ตลอดเวลา โดยไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้พูดหรือแสดงความคิดเห็นบ้าง

"นี่เธอมานี่เลย ไปไหนมา ถึงเวลาเรียนตั้งนานแล้วทำไมเพิ่งมา คนละก็ทีดี"

(ครูผู้สอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี: สังเกต/ 21 มิ.ย. 50)

ด้านที่ 2 ลักษณะของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากครู

1. พฤติกรรมนักเรียนในระหว่างดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู พบว่า จากกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการให้นักเรียนทำงานจากใบงาน ใบความรู้ การตอบคำถาม หรือ

การรายงานหน้าชั้นเรียน จะมีนักเรียนบางส่วนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมดี และมีความกล้าแสดงความคิดเห็น และมักจะเป็นนักเรียนกลุ่มเดิมที่ตั้งใจเรียน แต่ก็ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังหลงเล่นขาดระเบียบวินัย ไม่ตั้งใจหรือสนใจฟังที่ครูสอน และบางครั้งก็เป็นการรบกวนสมาธิเพื่อนที่ตั้งใจเรียนอีกด้วย

“นักเรียนกลุ่มนั้นทำอะไรกันนะ ครูเห็นนะ ตั้งใจเรียนหน่อยสิครับ เดี่ยวเพื่อน ๆ ที่เขาตั้งใจเรียนไม่รู้เรื่องกันพอดี”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สังเกต/19 มิ.ย. 50)

“นี่นักเรียน ห้ามเล่นเกมส่นะ ถ้าใครเล่นเกมสตามไม่ทันเพื่อนนะ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี: สังเกต/21 มิ.ย. 50)

2. ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู

จากการสัมภาษณ์นักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู พบว่ากิจกรรมที่นักเรียนส่วนมากชอบ คือ การได้ทำกิจกรรมที่สนุกสนาน การเล่นเกม การวาดภาพระบายสี และกิจกรรมที่นักเรียนไม่ชอบ คือ การให้จดบันทึกตามครู การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และการให้นักเรียนแสดงความสามารถ เนื่องจากนักเรียนค่อนข้างไม่มีความมั่นใจในตนเอง สิ่งที่นักเรียนไม่ชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู คือ การที่ครูให้ทำงานเยอะ ลงโทษ และครูที่ดุ

“ผมไม่อยากทำใบงานเลย ซี้เกียจทำอะครับ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์: สัมภาษณ์/19 มิ.ย. 50)

“ไม่มีใครอยากออกมาสรุปให้เพื่อน ๆ ฟังเลยเหรอกะ”

(นักเรียนในห้องเรียนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย: สังเกต/ 18 มิ.ย. 50)

ซึ่งเมื่อนำผลจากการศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจลักษณะและสภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดในปัจจุบัน และผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพโดยวิธีพหุกรณีศึกษาเพื่อศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู และสภาพการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียน มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกันแล้วสามารถแสดงได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ลักษณะและสภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถทางการคิดของนักเรียนในปัจจุบัน พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังเป็นการจัดโดยครูเป็นผู้นำในการทำกิจกรรม ยังมีการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมน้อย แต่ก็อาจมีบ้างในบางสาระการเรียนรู้ และที่สำคัญการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูยัง

ไม่เน้นความต้องการของผู้เรียน ครูยังเน้นการสอนตามแบบเรียนโดยไม่มีการเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและการนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตเท่าที่ควรและการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูส่วนใหญ่ไม่มีการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตัวเอง แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ครูมีเป็นแผนการจัดกิจกรรมที่นำมาจากบุคคลอื่น หรือซื้อมา และครูไม่ได้นำแผนที่ตนเองมีมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแผนที่มึ้นมีไว้เพื่อรองรับการตรวจสอบจากหน่วยต่าง ๆ เช่น สมศ. หรือศึกษานิเทศก์ ซึ่งจากการที่ครูไม่ได้จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และไม่ได้สอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มี ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไม่เป็นระบบ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีกระบวนการคิดที่ไม่เป็นระบบ หรือในบางครั้งเด็กอาจไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดเลย

นอกจากนี้การจัดสภาพห้องเรียนและบรรยากาศในชั้นเรียนที่พบ ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะของห้องเรียนที่มีความกดดัน ครูค่อนข้างเข้มงวดเกินไป ทำให้นักเรียนไม่มีอารมณ์ร่วมในการเรียน สมถองนักเรียนไม่เปิดรับการเรียนรู้ เป็นการปิดกั้นความสามารถที่มีในตัวเด็กเพราะเมื่ออยู่ในสภาพห้องเรียนที่ค่อนข้างเครียดเด็กจะไม่กล้าแสดงออก หรือแสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร และเมื่อเด็กมีความกลัวเกิดขึ้น เขาจะไม่สามารถเกิดกระบวนการเรียนรู้ภายในสมอง หรือกระบวนการคิดขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ลักษณะและสภาพการเรียนรู้ของนักเรียนในปัจจุบัน พบว่า นักเรียนไม่ค่อยกล้าแสดงออก เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูยังไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นเท่าที่ควร และการที่ครูมีลักษณะที่เข้มงวดจึงทำให้นักเรียนกลัว ทำให้นักเรียนไม่กล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ